

Relatievermogensrecht
met het nieuwe
Huwelijksvermogensrecht 2018

*Johan Du Mongh
Alain Laurent Verbeke*

Acco Leuven / Den Haag

VOORWOORD

Dit handboek bevat de leerstof relatievermogensrecht voor de bachelorstudent rechten aan de KU Leuven, de KULAK en de campus Brussel. Het vormt een onderdeel van de cursus personen-, familie- en familiaal vermogensrecht in de tweede bachelor.

In de traditie van erector Roger Dillemans schetsen we beknopt de fundamentele beginselen van de materie. Die vormen de bouwstenen voor een onderbouwde juridische redenering.

Het boek is er dus op gericht een basis te bieden voor eenieder die als student of praktizijn geconfronteerd wordt met deze rechtstak.

In deze derde editie is de tekst up-to-date tot december 2018 en bevat bovendien de krachtlijnen van de Wet van 22 juli 2018 *‘tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en diverse andere bepalingen wat het huwelijksvermogensrecht betreft en tot wijziging van de wet van 31 juli 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse bepalingen ter zake’* (B.S. 27 juli 2018) (hierna HVR 2018).

Prof. dr. Johan Du Mongh

Prof. dr. Alain Laurent Verbeke

DE AUTEURS

Johan Du Mongh is docent aan de KU Leuven, KULAK en KU Brussel, tevens advocaat aan de balies van provincie Antwerpen en West-Vlaanderen. Hij is lid van de Raad van de Orde van de balie van provincie Antwerpen en plaatsvervangend raadsheer bij het hof van beroep te Antwerpen.

www.dumongh.be.

Alain Laurent Verbeke is gewoon hoogleraar aan de KU Leuven, directeur van het Rector Roger Dillemans Instituut Familiaal Vermogensrecht en van het Centrum voor Notariaat. Hij is visiting professor aan Harvard Law School en gewoon hoogleraar aan Tilburg Law School en UCP Lisbon Global School of Law. Als advocaat is hij verbonden aan de balies van Brussel en West-Vlaanderen.

www.law.kuleuven.be/fvr/nl/pdf/cvALV.

Beide auteurs zijn lid van de in mei 2015 opgerichte expertenwerkgroep bij het Ministerie van Justitie tot hervorming van het erfrecht, huwelijksvermogensrecht en samenwoningsrecht.

ALGEMENE BIBLIOGRAFIE

- BARBAIX, R., *Familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2016 en 2018
- BARBAIX, R. & VERBEKE, A.L., *Beginselen relatievermogensrecht*, Brugge, die Keure, 2012 (<http://ssrn.com/abstract=2688104>)
- BARBAIX, R. & VERBEKE, A.L., *Kernbegrippen familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2014 (<http://ssrn.com/abstract=2680114>)
- CASMAN, H., *Huwelijksvermogensrecht*, Antwerpen, Kluwer, 1996 (losbl.)
- DE PAGE, Ph., *Le régime matrimonial*, tweede druk, Brussel, Bruylant, 2008
- DEKKERS, R., *Handboek burgerlijk recht, deel III, Huwelijksstelsels. Erfrecht. Giften*, tweede druk, Brussel, Bruylant, 1971
- DEKKERS, R. & CASMAN, H., *Handboek Burgerlijk Recht, deel IV, Huwelijksstelsels, erfrecht en giften*, Antwerpen, Intersentia, 2010
- DEKKERS, R., CASMAN, H., VERBEKE, A.L., ALOFS, E., *Relatievermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2019
- DILLEMANS, R., *Huwelijksvermogensrecht*, vierde druk, Brussel, Story-Scientia, 1990
- HAMBYE, J., *Régimes matrimoniaux. La réforme de 1976*, Brussel, Larcier, 1976
- LELEU, Y.-H., *Droit patrimonial des couples*, Brussel, Larcier, 2015
- PINTENS, W., DECLERCK, C., DU MONGH, J. & VANWINCKELEN, K., *Familiaal Vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2010
- VERBEKE, A., *Goederenverdeling bij echtscheiding*, Antwerpen, Maklu, 1991, eerste editie, 1994, tweede ongewijzigde editie (<http://ssrn.com/abstract=1751574>)
- VERBEKE, A. (ed.), *Handboek Estate Planning*, 7 delen, tweede druk, Brussel, Larcier, 2009-2013
- VERSCHELDEN, G., *Handboek Belgisch Personen- en familierecht*, Brugge, die Keure, 2016

SITUERING

Het huwelijk heeft niet enkel personenrechtelijke gevolgen, maar ook vermogensrechtelijke gevolgen. Deze worden beheerst door het huwelijksvermogensrecht: het geheel van regels dat de vermogensrechtelijke verhoudingen beheerst tussen echtgenoten onderling en tegenover derden, zowel tijdens het huwelijk als bij de ontbinding ervan.

De twee componenten huwelijk en vermogen geven meteen de beperkingen aan van het huwelijksvermogensrecht:

- met huwelijk wordt duidelijk aangegeven dat duurzame intieme relaties die niet bezegeld zijn door een huwelijk, hier niet onder vallen. Deze relaties worden beheerst door het samenwoningsvermogensrecht. Het is nochtans onze overtuiging dat de beperking van beschermingsregels tot personen die gehuwd zijn een discriminatie inhoudt tegenover vele mensen die evenzeer hun leven vormgeven in een duurzame en intieme conjugale relatie zonder daaraan de huwelijkse format te geven. Wij betwijfelen het klassieke argument dat die laatsten bewust kiezen voor alle (vaak negatieve) juridische gevolgen die voortvloeien uit hun zogenoemde keuze om niet te huwen. Iedereen die zich in een feitelijk gelijke omstandigheid bevindt, zou op dezelfde manier moeten worden behandeld.
- met vermogen wordt aangeduid dat niet alleen de personele aspecten van het huwelijk worden uitgesloten, maar ook de financieel-economische elementen die niet rechtstreeks verband houden met het vermogen, met name alimentatie.

De vermogensrechtelijke gevolgen van het huwelijk worden niet beheerst door de *lex generalis* van het gemene verbintenissen- en overeenkomstenrecht, maar door een *lex specialis*, namelijk het huwelijksvermogensrecht. In de mate dat het huwelijksvermogensrecht als *lex specialis* het stilzwijgen bewaart, geldt vanzelfsprekend de *lex generalis*. Sommige auteurs wijten de nood aan een *lex specialis* aan het feit dat het gemene recht gericht is op het handelen in eigen economisch belang en dus onaangepast is aan de context van affectieve relaties. Dit huwelijksvermogensrecht heeft zowel een interne als een externe werking; intern tussen de echtgenoten, en extern naar derden met wie zij contracteren of anderszins in een juridische verhouding staan. Daar waar inderdaad een *lex specialis* vereist is om de interne verhoudingen tussen de echtgenoten op een eerlijke manier onderling te regelen, zijn wij niet overtuigd van de noodzaak en de legitimatie van een extern werkend huwelijksvermogensrecht. Het gemene verbintenissen- en overeenkomstenrecht kan volstaan in de verhouding tussen de echtgenoten enerzijds en derden anderzijds (A. Verbeke, Naar een billijk relatievermogensrecht, *TPR* 2001, 372-402 (<http://ssrn.com/abstract=1788843>)).

Het primair huwelijksstelsel regelt op eenvormige en dwingende wijze de minimale rechten en verplichtingen van de echtgenoten, zowel onderling als in hun verhouding met derden, zowel op persoonlijk als op vermogensrechtelijk vlak. Het is van toepassing op alle echtgenoten, door het enkele feit van het huwelijk, en regelt de minimale vermogensrechtelijke implicaties van het huwelijk. Wij behandelen dit onderdeel niet in dit boek, omdat het veeleer deel uitmaakt van het familierecht.

Het secundair huwelijksvermogensrecht regelt enkel de vermogensrechtelijke aspecten, genoemd de huwelijksvermogensstelsels. Het bevat een uitgewerkte regeling voor de vermogensrechtelijke betrekkingen tussen de echtgenoten en tegenover derden, boven op de beperkte vermogensaspecten die reeds (dwingend) door het primair stelsel worden geregeld.

De wet regelt in het wettelijk stelsel op zeer uitgebreide wijze de secundaire huwelijksvermogensrechtelijke verhoudingen tussen de echtgenoten en tegenover derden. Echtgenoten kunnen echter – voor of tijdens het huwelijk – van deze regels afwijken en hun huwelijksvermogensrechtelijke verhoudingen regelen in het door hen vastgelegde conventioneel huwelijksvermogensstelsel (huwelijkscontract). Het wettelijk huwelijksvermogensstelsel blijft, als aanvullend recht, ook in deze gevallen van toepassing op alle aspecten van de vermogensrechtelijke verhouding die niet door het conventioneel stelsel geregeld zijn.

Men kan de analyse van om het even welk huwelijksvermogensrecht, ook vanuit rechtsvergelijkend of internationaal perspectief, op een eenvoudige manier maken aan de hand van een basisschema van drie vragen:

- Niets: wat als echtgenoten niets hebben geregeld?: *default* regime of aanvullend gemeen recht (secundair stelsel: wettelijk stelsel);
- Kunnen wij een regeling treffen? Nou en of!: contractvrijheid via huwelijkscontract (secundair stelsel: conventioneel stelsel);
- Waar ligt de grens?: dwingend recht (primair stelsel).

In dit boek bespreken we enkel het secundair stelsel, derhalve de antwoorden op de eerste twee vragen. We doen dit niet enkel voor het huwelijk (Titel I) maar ook voor de koppels die ongehuwd samenwonen (wettelijk of feitelijk) (Titel II).

TITEL I.

HET SECUNDAIR HUWELIJKSVERMOGENSRECHT

Het secundair huwelijksvermogensstelsel werd ingevoerd bij Wet van 14 juli 1976 (B.S. 18 september 1976).

Bij Wet van 30 juli 2013 werd voor de procedurele aspecten een familie- en jeugdrechtbank ingevoerd (B.S. 27 september 2013). Deze trad op 1 september 2014 in werking.

Op 20 augustus 2013 diende de regering een wetsontwerp in tot wijziging van artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek en van diverse bepalingen inzake het huwelijksvermogensrecht, in het bijzonder met betrekking tot de levensverzekering, de vergoedingsregelingen en de gevolgen van de echtscheiding, *Parl.St. Kamer, Doc. nr. 53-2998/001*. Dit wetsontwerp resulteerde niet meteen in nieuwe wetgeving. Het bleef echter nuttige inspiratie bieden. Zie daarover het bijzonder nummer van *TEP 2014 (177-330)* met bijdragen van Casman, Turtelboom, Barbaix en Verbeke.

In navolging van de algemene beleidsnota van de Minister van Justitie d.d. 28 november 2014 (*Parl.St. Kamer, Doc. nr. 54 – 0588/29, 14*) werd in de schoot van het Ministerie van Justitie een commissie tot hervorming van het familiaal vermogensrecht opgericht waarvan beide auteurs deel uitmaken. Nadat op 1 september 2017 de Wet van 31 juli 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft, werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad, werd op 27 juli 2018 bijkomend de Wet van 22 juli 2018 gepubliceerd tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en diverse andere bepalingen wat het huwelijksvermogensrecht betreft en tot wijziging van de wet van 31 juli 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse bepalingen ter zake (Zie ook *Parl.St.Kamer, Doc. nr. 54 – 2848*). Zoals in het voorwoord vermeld, worden de krachtlijnen van deze nieuwe wet in dit boek nader toegelicht, doorgaans onder de vermelding “HVR 2018”.

Wellicht zullen ook voor het wettelijk samenwoningsrecht in de loop van 2019 aanpassingen worden voorgesteld. De krachtlijnen daarvan worden hierna niet besproken. Ze zijn immers nog in bespreking bij de politici van de meerderheid.

De hervorming van het huwelijksvermogensrecht trad tegelijk met het nieuwe erfrecht in werking op 1 september 2018.

HOOFDSTUK 1.

HET WETTELIJK STELSEL

AFDELING I. SITUERING

Echtgenoten zijn door hun huwelijk niet enkel onderworpen aan een primair stelsel, maar eveneens aan een secundair huwelijksvermogensstelsel.

Daarbij kunnen zich twee mogelijkheden voordoen. Ofwel sluiten de aanstaande echtgenoten vóór de voltrekking van het huwelijk een huwelijksvereenkomst voor een notaris (conventioneel stelsel). Ofwel doen zij dat niet, in welk geval zij van wetswege worden vermoed te zijn gehuwd onder het “wettelijk stelsel”, zoals voorgeschreven in hoofdstuk II onder boek III, titel V van het Burgerlijk Wetboek (art. 1390 B.W.). De regels van het wettelijk stelsel zijn overigens ook residuair van toepassing op echtgenoten die een huwelijkscontract sloten (art. 1451 *in fine* B.W.).

Het wettelijk of het conventioneel huwelijksvermogensstelsel begint te werken vanaf de voltrekking van het huwelijk (art. 1391 B.W.).

Echtgenoten kunnen ook tijdens het huwelijk bij een notaris een huwelijksvereenkomst sluiten, in welk geval er sprake is van een “wijzigingsakte”. De echtgenoten moeten dan de voorschriften van de artikelen 1394-1395 B.W. naleven. De huwelijksvoorwaarden zijn immers bestendig tijdens het huwelijk en regelen zowel de vermogensrechtelijke verhoudingen tussen de echtgenoten onderling als tegenover derden. Het huwelijksvermogensstelsel vormt een normatief statuut dat rechtszekerheid moet bieden, zowel voor de echtgenoten als voor derden. Daarom mogen zij het door hen aanvankelijk gekozen of het wettelijk vermoede stelsel niet willekeurig wijzigen. Daarom ook kunnen zij vóór het einde van het huwelijk, bijvoorbeeld tijdens een periode van feitelijke scheiding, niet zomaar een overeenkomst sluiten tot integrale vereffening en verdeling van hun huwelijksvermogensstelsel (Gent 28 april 2016, *T.Not.* 2016, 895). Wijziging is wel mogelijk, maar zij moeten daarvoor strikt de wettelijke voorschriften respecteren.

AFDELING II. KWALIFICATIE VAN DE VERMOGENS

Het wettelijk stelsel berust op het bestaan van drie vermogens: het eigen vermogen van elk van beide echtgenoten en het gemeenschappelijk vermogen van beide echtgenoten samen

(art. 1398 B.W.). Het wettelijk stelsel houdt het midden tussen de solidariteit tussen de echtgenoten enerzijds en het behoud van autonomie en individuele vermogensvrijheid anderzijds.

De wetgever heeft gekozen voor een wettelijk huwelijksvermogensstelsel dat kan worden omschreven als een stelsel van *gemeenschap van aanwinsten*. Dit wettelijk stelsel wordt geacht het best te beantwoorden aan de wensen en noden van het doorsnee gezin. Het bevestigt de solidariteit tussen de echtgenoten door de gemeenmaking van de aanwinsten, met name het vermogen dat de echtgenoten samen tijdens het huwelijk opbouwen (*gezinsvermogen*). Vermogen dat niet verbonden is aan het huwelijk, met name voorhuwelijks vermogen (*tegenwoordige goederen*) en vermogen verkregen door erfenis of schenking (*toekomstige goederen*), ook tijdens het huwelijk (*familievermogen*), heeft geen enkele band met de huwelijksrelatie en moet daarom privé en apart worden gehouden.

Het gemeenschappelijk vermogen omvat in de regel alle activa die tijdens het huwelijk onder bezwarende titel toevallen aan één van de echtgenoten. De eigen vermogens van de echtgenoten bevatten daarentegen in de regel de goederen die elk van de echtgenoten bezaten op de dag van de voltrekking van het huwelijk, alsook de activa die hen tijdens het huwelijk toevallen door erfenis of schenking en de (weder)beleggingen daarvan.

Zowel het gemeenschappelijk vermogen als de eigen vermogens zijn afzonderlijke juridische boedels, zonder rechtspersoonlijkheid (Cass. 5 september 2006, *Pas.* 2006, 1636). Zij kennen een eigen bestuursregeling, waarbij respectievelijk de solidariteit (art. 1415 tot 1424 B.W.) en de partijautonomie (art. 1425 B.W.) centraal staan. Het gemeenschappelijk vermogen kan bovendien worden beschouwd als een doelgebonden vermogen dat blijft bestaan tot op het ogenblik van de ontbinding van het stelsel overeenkomstig art. 1427 B.W. (Cass. 19 mei 2014, www.cass.be). Daarmee onderscheidt de gemeenschap zich van de gewone toevallige mede-eigendom, waarvan de deelgenoten te allen tijde de verdeling kunnen vorderen (art. 815 B.W.). Eveneens verschillend is dat de deelgenoten in mede-eigendom ook tijdens de onverdeeldheid over hun aandeel kunnen beschikken (art. 577-2 § 4 B.W.). Ook de bestuursregels in mede-eigendom verschillen van die van het gemeenschappelijk vermogen.

AFDELING III. WERKING VAN HET WETTELIJK STELSEL

A. Algemeen

Het wettelijk stelsel werd geconcipieerd als een bewijsregeling, waarbij zowel op het vlak van de baten als op het vlak van de lasten een vermoeden van gemeenschappelijkheid werd ingevoerd.

Krachtens art. 1405, § 2 B.W. zijn alle goederen waarvan niet bewezen is dat zij aan één der echtgenoten eigen zijn ingevolge enige wetsbepaling, gemeenschappelijk. Dit betekent dat

alle baten tijdens het huwelijk worden vermoed gemeenschappelijk te zijn, behoudens bewijs van het tegendeel. Bovendien kan het tegenbewijs van het eigen karakter van een goed of een schuldvordering slechts worden geleverd door middel van de specifieke bewijsregels van art. 1399, lid 2 en 3 B.W., aan de hand waarvan bovendien moet worden aangetoond dat de betrokken goederen eigen zijn ingevolge de wetsbepalingen vervat in art. 1399, lid 1 en art. 1400 tot 1404 B.W.

Nagenoeg volledig gelijklopend aan de actiefregeling bepaalt art. 1408, laatste streepje B.W. dat de schulden waarvan niet bewezen is dat zij aan één der echtgenoten eigen zijn ingevolge enige wetsbepaling, gemeenschappelijk zijn. In dezelfde wettelijke systematiek kan het tegenbewijs van het eigen karakter van een schuld enkel worden geleverd indien aan de hand van de wettelijke bewijsregels van art. 1399, lid 2 en 3 B.W. kan worden aangetoond dat een schuld eigen is overeenkomstig de wetsbepalingen van art. 1406 en 1407 B.W.

Bovendien bestaat er een symbiose tussen de baten- en de lastenregeling, die wordt aangeduid met het adagium “*ubi emolumentum, ibi onus*” (“waar het voordeel is, is ook de last”). In de regel zal derhalve een eigen goed finaal gepaard gaan met een eigen schuld en een gemeenschappelijk goed met een gemeenschappelijke schuld.

B. De bewijsregels

Tussen echtgenoten

Tussen echtgenoten onderling mag het bewijs van eigendom van een goed of een schuldvordering geleverd worden door alle middelen van recht, met inbegrip van getuigenissen en vermoedens en zelfs van algemene bekendheid (art. 1399, lid 3 B.W.; Gent 8 december 2016, *TEP* 2017, 75; *T.Not.* 2017, 279), behoudens beperkingen in het huwelijkscontract.

Ten onrechte stelde een bepaalde doctrine dat het bewijs van schuldvorderingen tussen echtgenoten onderworpen was aan het gemeen recht en niet, zoals andere goederen, aan de regel van art. 1399, derde lid B.W. (zie Memorie van toelichting HVR 2018, p. 43 in fine). Schuldvorderingen zijn nochtans ook activa in een vermogen. Een onderscheid tussen lichamelijke en onlichamelijke goederen is op dit vlak niet verantwoord. Terecht bepaalt de wetgever sinds HVR 2018 dat schuldvorderingen aan dezelfde bewijsregels onderworpen zijn als andere goederen.

Ten aanzien van derden

Ten aanzien van derden is de bewijsregeling duidelijk strenger, dit om collusie tussen echtgenoten ten nadele van derden zoveel mogelijk te vermijden.

Volgens art. 1399, lid 2 B.W. moeten echtgenoten het beweerd persoonlijk eigendomsrecht van een goed dat niet van persoonlijke aard is (o.a. art. 1401 B.W.) bewijzen aan de hand van de limitatief opgesomde wettelijke bewijsmiddelen:

1. een notariële boedelbeschrijving, opgesteld “*in tempore non suspecto*”.
2. verkrijgende verjaring ingevolge een voortdurend en onafgebroken, ongestoord, openbaar en niet dubbelzinnig bezit als eigenaar (art. 2229 B.W.), wat slechts uitzonderlijk het geval zal zijn tussen echtgenoten.
3. titels met vaste dagtekening, derhalve in de regel notariële akten of onderhandse akten met vaste datum overeenkomstig art. 1328 B.W.
4. bescheiden van een openbare dienst, zoals bijvoorbeeld vermeldingen in de registers van de hypotheekbewaarder, het kadaster, of de Dienst Inschrijving Voertuigen.
5. vermeldingen in regelmatig gehouden of opgemaakte registers, bescheiden of borderellen door de wet opgelegd of door het gebruik bekrachtigd, zoals vermeldingen in jaarrekeningen, boekhoudkundige stukken, aangiften van nalatenschap, rekeninguittreksels en facturen. Een tenaamstelling is echter op zich onvoldoende om het vermoeden van gemeenschappelijkheid te weerleggen en bijkomend moet de origine van de aangewende fondsen worden aangetoond (zie i.v.m. de factuur van een aangekochte auto: Luik 21 december 2005, *JLMB* 2006, 1150; Brussel 5 juni 2003, *Rev.not.b.* 2007, 164). Uit de loutere tenaamstelling van een rekening volgt in het wettelijk stelsel evenmin het persoonlijk eigendomsrecht van de betrokken echtgenoot, maar enkel het exclusieve bestuursrecht van de rekeninghouder (art. 218 B.W.).

De omkering van het vermoeden van gemeenschappelijkheid door een van de echtgenoten aan de hand van de voormelde bewijsmiddelen creëert geen eigendom *iuris et de iure* in hoofde van de betrokken echtgenoot. Derden kunnen opnieuw het tegenbewijs leveren (Brussel 16 december 1997, *Pas.* 1997, II, 19).

Bewijswaarde lijst eigen goederen

In de praktijk gebeurt het regelmatig dat aanstaande echtgenoten in hun huwelijkscontract een lijst opnemen van goederen die zij als eigen bestempelen, ofwel een dergelijke lijst aanhechten. Gelet op het dwingend karakter van art. 1399, lid 2 B.W. heeft zo'n lijst enkel bewijskracht tussen echtgenoten onderling en is deze volgens de meerderheidsopvatting niet tegenwerpelijk aan derden. Bij betwisting behoudt de rechter een soevereine appreciatiebevoegdheid daaromtrent, aangezien de instrumenterende notaris bij het opstellen van het huwelijkscontract enkel kennis heeft kunnen nemen van de lijst en verklaringen van partijen als dusdanig, niet van de juistheid ervan (o.a. Luik 21 december 2001, *JT* 2002, 519; Antwerpen 17 juni 2003, *NjW* 2004, 164, noot R.D.C.; Gent 9 februari 2006, *Rev.not.b.* 2007, 158; Bergen 26 september 2006, *Rev.not.b.* 2007, 162; Luik 23 oktober 2006, *JLMB* 2007, 618 en *Rev.not.b.* 2007, 169, noot G. Deval; Antwerpen 24 maart 2010, *R.W.* 2011-2012, 623, noot. Meer genuanceerd: H. Casman & A. Verbeke, Bewijskracht van een lijst van eigen goederen in het huwelijkscontract, noot onder Antwerpen 10 januari 1994, *RW* 1994-1995, 572-574).

AFDELING IV. DE BATEN

Omwille van het residuair karakter van het gemeenschappelijk vermogen worden de baten van de eigen vermogens limitatief opgesomd in de artikelen 1399 tot 1401 B.W.

A. Baten van de eigen vermogens

Echtgenoten die het vermoeden van gemeenschappelijkheid willen weerleggen, moeten aan de hand van de wettelijke bewijsregels aantonen dat de goederen ofwel eigen zijn omwille van hun oorsprong op grond van art. 1399, lid 1 B.W., ofwel eigen zijn omwille van hun aard op grond van de artikelen 1400-1401 B.W.

§ 1. Goederen eigen door hun oorsprong

Eigen zijn de goederen en schuldvorderingen die aan elk van beide echtgenoten toebehooren op de dag van het huwelijk en die welke ieder van hen tijdens het stelsel verkrijgt door schenking, erfenis of testament (art. 1399, lid 1 B.W.).

1. Voorhuwelijkse goederen (tegenwoordige goederen)

Behoudens afwijkende vermeldingen in het huwelijkscontract zijn alle goederen en schuldvorderingen die een echtgenoot toebehoorden op de dag van de voltrekking van het huwelijk eigen. De datum van eigendomsverwerving is daarbij determinerend. Werd een handelszaak (zelfs kort) vóór het huwelijk opgericht en bestaat op dat ogenblik al de mogelijkheid om cliënteel aan te trekken en te behouden, dan is de handelszaak eigen (Cass. 17 februari 2017, *T.Not.* 2017, 510). Om dezelfde reden is een echtgenoot ingevolge een voorhuwelijkse onderhandse verkoopovereenkomst persoonlijk eigenaar geworden van een onroerend goed, ook al wordt de notariële verkoopsakte pas tijdens het huwelijk gesloten en werd de eigendomsoverdracht in het verkoopcompromis uitgesteld tot op het ogenblik van het verlijden van de notariële akte. Ingevolge de aankoop bij onderhandse akte vóór het huwelijk verkrijgt de aanstaande echtgenoot immers een onroerende schuldvordering. Om het goed gemeenschappelijk te maken, moet het onroerend vorderingsrecht worden ingebracht (Antwerpen 22 december 2015, *T.Not.* 2016, 162).

Ook goederen die door een echtgenoot worden verkregen ingevolge de vervulling van een voorhuwelijkse opschortende of ontbindende voorwaarde zijn eigen, ingevolge de retroactieve werking zoals bepaald in art. 1179 B.W. Daarentegen heeft het lichten tijdens het huwelijk van een voorhuwelijkse aankoopoptie geen terugwerkend effect: het daardoor verworven goed zal dus gemeenschappelijk zijn. Terugverkregen goederen ingevolge de nietigverklaring van een voorhuwelijks contract zullen daarentegen wel opnieuw eigen goederen uitmaken, evenals goederen waarvan het beginpunt van de verkrijgende verjaring vóór het huwelijk is gelegen.

2. *Tijdens het huwelijk om niet verkregen goederen (toekomstige goederen)*

Alle goederen die echtgenoten tijdens het huwelijk verwerven ingevolge een wettelijke erfopvolging, worden hen eigen.

Hetzelfde geldt voor de goederen die zij tijdens het huwelijk verkregen ingevolge een schenking onder de levenden of een testament, ongeacht de vorm daarvan, tenzij de schenker of de testator uitdrukkelijk bepaalde dat de goederen gemeenschappelijk zouden zijn (art. 1405, 3° B.W.).

§ 2. Goederen eigen uit hun aard

De goederen eigen uit hun aard zijn enerzijds de accessoria (art. 1400 B.W.) en anderzijds de strikt persoonlijke goederen (art. 1401 B.W.).

Aangezien accessoria gepaard kunnen gaan met een vermogensverschuiving van het gemeenschappelijk naar het eigen vermogen, voorziet de wet in een vergoedingsplicht aan het gemeenschappelijk vermogen, teneinde de verrijking zonder oorzaak te corrigeren. Dergelijke vergoedingen zijn evenwel slechts opeisbaar na ontbinding van het stelsel, tijdens de werkzaamheden van vereffening en verdeling, en zullen worden berekend met toepassing van de vergoedingsrekeningen bepaald in art. 1432 e.v. B.W. (cf. *infra*).

1. *Accessoria*

In art. 1400 B.W. werden vijf categorieën van goederen opgesomd die eigen zijn, ongeacht het tijdstip van verkrijging en behoudens vergoeding indien daartoe aanleiding bestaat. Al deze goederen vertonen een bijzondere band met een eigen goed of een verzekering op naam van een van de echtgenoten.

Er moet derhalve het dubbel bewijs worden geleverd van enerzijds de aanwezigheid van een oorspronkelijk eigen goed of verzekering, en anderzijds van het goed of recht dat daarvan afhankelijk is.

(1.) Het toebehoren van eigen goederen of rechten

Deze regel is een verbijzondering van het gemeenrechtelijk principe “*accessorium sequitur principale*”.

Oorspronkelijk voorzag de wetgever in art. 1400, 1 B.W. enkel de hypothese van toebehoren van onroerende goederen of rechten, terwijl in art. 1400, 2 B.W. voor roerende goederen alleen het toebehoren van waardepapieren werd opgenomen. In de rechtsleer werd

er echter op gewezen dat natrekking niet enkel voor onroerende, maar ook voor roerende zaken speelt (art. 565 B.W.). Daarom voerde het HVR 2018 een nieuw artikel 1400, 1 B.W. in dat voortaan bepaalt dat het toebehoren van alle onroerende en roerende goederen en rechten, eigen is. Het vroegere artikel 1400, 2 B.W. werd daardoor overbodig en geschrapt (Memorie van toelichting, p. 44).

Derhalve zal een goed eigen zijn indien het ondergeschikt is aan een eigen roerend of onroerend goed of recht en indien het nuttig is voor het gebruik of de bewaring daarvan. Voorbeelden van een dergelijk toebehoren zijn goederen verworven ingevolge verticale of horizontale natrekking, en outillage van een landbouw- of nijverheidsbedrijf. Ook zakelijke rechten, zoals erfdienstbaarheden, het recht van opstal, vruchtgebruik, of zelfs vorderingsrechten, zoals huurovereenkomsten verbonden aan de bewaring of de uitbating van een goed, behoren tot deze categorie.

Hetzelfde geldt voor (bijvoorbeeld) het stemrecht of de voorkeurrechten gekoppeld aan aandelen waarvan het eigen karakter bewezen is. Ook de nieuwe aandelen die kosteloos worden toegekend aan een echtgenoot in een vennootschap waarin hij reeds een eigen participatie aanhoudt, bijvoorbeeld ingevolge een kapitaalverhoging door incorporatie van de reserves, zouden als accessorium eigen zijn. Nochtans kan hier worden betwijfeld of er wel sprake is van een toebehoren, gelet op de principiële onafhankelijkheid van de nieuwe aandelen ten opzichte van de reeds bestaande aandelen. En wat met de aandelen verkregen na de uitoefening van een voorkeurrecht (dat *an sich* eigen is)? Ook hier pleit de meerderheid voor het eigen karakter, hoewel een aantal auteurs terecht het gemeenschappelijk karakter voorhouden behoudens bewijs van verkrijging van de nieuwe aandelen met eigen gelden (R. Barbaix & A.L. Verbeke, *Beginselen Relatievermogensrecht*, Brugge, die Keure, 2012, 50, nr. 106 (<http://ssrn.com/abstract=268104>); J. Du Mongh, *De erfovergang van aandelen*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 152, nr. 108; zie ook de twijfel bij G. Verschelden, *Handboek Belgisch Personen- en familierecht*, die Keure, 2016, 632, nr. 1422).

Geen toebehoren zijn in elk geval de periodieke inkomsten van waardepapieren, zoals interesten of dividenden. Deze worden zelfs uitdrukkelijk als gemeenschappelijk beschouwd (art. 1405, § 1, 2° B.W.). Een meerwaarde is evenmin een toebehoren, maar blijft wel eigen omdat zij het statuut van het kapitaal volgt (*res perit sec crescit domino*).

Teneinde elke vorm van familiale ruzie daaromtrent te vermijden, werd tijdens de parlementaire voorbereiding van de Wet van 16 juli 1976 uitdrukkelijk gesteld dat het winnend lot in de Nationale Loterij steeds in het gemeenschappelijk vermogen valt, ongeacht de origine van de fondsen die hebben gediend om het lot aan te kopen (Verslag subcommissie, *Parl. St. Senaat* 1975-76, nr. 683/2, 82).